

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Антон ПАЙТЕЛЕЙМОНОВ

31 "серпня" 2021 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

«Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС»

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітня програма	«Міжнародні відносини»
Вид дисципліни	вибіркова

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2021 / 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“27” серпня 2021 року, протокол № 1

Розробник програми:

Євгенія СОЛОВИХ, к.політ. н, доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Протокол від “26” серпня 2021 року № 1

Завідувачка кафедри

(підпис)

Людмила НОВІКОВА

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» першого (бакалаврського) рівня

(підпис)

Євгенія СОЛОВИХ

(ім'я та прізвище)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол № 1 від “26” серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

(підпис)

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» підготовки бакалавра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є: формування у здобувачів вищої освіти розуміння теоретичних знань та практичних навичок роботи щодо загального та цілісного знання про генезис зовнішньополітичної співпраці західноєвропейських держав, інституційне та правове утворення Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС (СЗБП ЄС) за умов нових викликів та загроз ЄС, вплив Брексіту на європейську безпеку, а також взаємовідносини ЄС – Україна.

1.2. Основним завданням вивчення дисципліни «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС» є:

формування у здобувачів наступних компетентностей:

- здатність до самостійного логічного аналізу процесів, що відбуваються в політиці зарубіжних країн;

- здатність орієнтуватися в основних інтересах провідних міжнародних гравців та України

1.3. Кількість кредитів - 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-й
Семестр	
7-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	год.
Лабораторні заняття	
- год.	год.
Самостійна робота	
42 год.	год.
в т.ч. індивідуальне завдання (контрольна робота)	
15 год	

1.6. Заплановані програмні результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми матриця відповідності вибіркового освітнього компонента «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС», в результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні:

- демонструвати знання, набуті у процесі навчання, щодо природи, еволюції, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також про природу та генезу зовнішньополітичної та оборонної співпраці західноєвропейських держав;

- аналізувати нормативно-правові документи щодо безпекової складової основних договорів та документів Європейського Союзу, правильно використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали при здійсненні професійної діяльності у сфері міжнародних відносин.

- розуміти принципи використання теоретичних знань з міжнародних відносин, спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС при вирішенні практичних завдань;

- аналізувати та оцінювати концептуальні підходи до вирішення проблем міжнародних відносин та спільної політики безпеки та оборони; спільної енергетичної політики; сучасної екологічної політики ЄС тощо;

- вести ділові бесіди у сфері міжнародних відносин і зовнішньої політики, зокрема, щодо стратегії Європейської політики сусідства та політики Східного партнерства;

- розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності, зокрема, щодо співробітництва у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики;

- брати участь у фахових дискусіях із проблем міжнародних відносин, зовнішньої політики та міжнародних комунікацій, а також проблемних питань українського оборонно-промислового комплексу, поважати опонентів і їхню точку зору.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Генеза зовнішньополітичної та оборонної співпраці західноєвропейських держав.

Визначення основних стратегій європейської співпраці 1946-1949 рр. План Робера Шумана. Роль Черчилля у становленні майбутньої зовнішньої та військової політики ЄС. Етап провалу перших наддержавних проектів у сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони 1950-1954 рр. План Плевена. Договір про СОС. Період стагнації інтеграційних проектів у сфері безпеки та оборони 1955-1968 рр. Розвиток європейських співтовариств у 80-ті роки ХХ століття. Передумови прийняття Єдиного європейського акту. Плани створення єдиного внутрішнього ринку. Час випробувань та пошуків (1970-1984 рр.) Етапи розширення Європейського Союзу.

Тема 2. Перші основні договори та документи Європейського Союзу: загальна характеристика та їх безпекова складова.

ЄСД (Єдиний європейський акт). Маастрихтський договір. Амстердамський договір. Друга спроба реформування Союзу: Ніццький договір. Конституція для Європи. Лісабонський договір.

Тема 3. Спільні політики Європейського Союзу.

Загальна характеристика спільних політик та зовнішньої діяльності в ЄС. Головні засади і цілі спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС. Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС: інституційно-правовий вимір. Спільна політика безпеки та оборони: інституційно-правовий вимір. Інституційні механізми спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС (на самостійне вивчення).

Тема 4. Спільна енергетична політика ЄС.

Головні завдання в ЄС у процесі втілення енергетичної політики. Базові принципи, на яких ґрунтується європейська енергетична політика. Історія формування енергетичної

політики ЄС. Ключові пакети енергетичного законодавства ЄС та їх вплив на енергетичні ринки.

Тема 5. Екологічна політика Європейського Союзу.

Екологічні виклики прояви у міжнародному середовищі. Основних нормативно-правових актів у сфері захисту та охорони навколишнього середовища ЄС. Головні етапи розвитку екологічної політики ЄС. Основні та додаткові принципи політики у сфері охорони навколишнього середовища. Сучасна структура екологічної політики ЄС. Ключові напрями сучасної екологічної політики ЄС. Європейський зелений курс.

Тема 6. Стратегія Європейської політики сусідства.

Політика Східного партнерства: мета та формати у відносинах країн-учасниць СхП із ЄС. Тематичні платформи «Східного Партнерства». «20 очікуваних досягнень до 2020 р.». 10 ключових досягнень Східного партнерства за останні 10 років.

Тема 7. СБОП після Brexit: вплив Brexit на європейську безпеку.

Військово-політична інтеграція після Brexit. Brexit і Спільна зовнішня політика ЄС. Нові кордони та обрії європейської інтеграції. сценарії подальшого розвитку СБОП після виходу Великобританії.

Тема 8. Взаємовідносини ЄС – Україна. Проблемні питання українського оборонно-промислового комплексу.

Співробітництво у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики. Посилення співробітництва з ЄС у сфері безпеки: рекомендації експертів. Співробітництво у сфері юстиції, свободи і безпеки. Торговельно-економічне співробітництво. Проблемні питання українського оборонно-промислового комплексу.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Генеза зовнішньополітичної та оборонної співпраці західноєвропейських держав	10	4	2			4						
Тема 2. Перші основні договори та документи Європейського Союзу: загальна характеристика та їх безпекова складова	10	4	2			4						

Тема 3. Спільні політики Європейського Союзу	9	4	2			3						
Тема 4. Спільна енергетична політика ЄС	9	4	2			3						
Тема 5. Екологічна політика Європейського Союзу	9	4	2			3						
Тема 6. Стратегія Європейської політики сусідства	9	4	2			3						
Тема 7. СБОП після Brexit: вплив Brexit на європейську безпеку	9	4	2			3						
Тема 8. Взаємовідносини ЄС – Україна. Проблемні питання українського оборонно-промислового комплексу	10	4	2			4						
Разом	75	32	16			27						
Контрольна робота	15					15						
Усього годин	90	32	16			15	27					

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Генеза зовнішньополітичної та оборонної співпраці західноєвропейських держав	2
2.	Тема 2. Перші основні договори та документи Європейського Союзу: загальна характеристика та їх безпекова складова	2
3.	Тема 3. Спільні політики Європейського Союзу	2
4.	Тема 4. Спільна енергетична політика ЄС	2
5.	Тема 5. Екологічна політика Європейського Союзу	2
6.	Тема 6. Стратегія Європейської політики сусідства	2
7.	Тема 7. СБОП після Brexit: вплив Brexit на європейську безпеку	2
8.	Тема 8. Взаємовідносини ЄС – Україна. Проблемні питання українського оборонно-промислового комплексу	2
	Разом	16

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Тема 1. Генеза зовнішньополітичної та оборонної співпраці західноєвропейських держав Визначення основних стратегій європейської співпраці 1946-1949 рр. План Робера Шумана. Роль Черчилля у становленні майбутньої зовнішньої та військової політики ЄС. Етап провалу перших наддержавних проєктів у сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони 1950-1954 рр. План Плевена. Договір про ЄОС. Період стагнації інтеграційних проєктів у сфері безпеки та оборони 1955-1968 рр. Розвиток європейських співтовариств у 80-ті роки ХХ століття. Передумови прийняття Єдиного європейського акту. Плани створення єдиного внутрішнього ринку. Час випробувань та пошуків (1970-1984 рр.) Етапи розширення Європейського Союзу. <i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготуватись до обговорення питань за темою. 2. Підготувати презентацію на тему або міні-доповідь (у формі презентації) про одного із засновників ЄС «П'ять цікавих фактів про одного з засновників ЄС». 1. Дистанційний курс «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 1. 2. Журкин В.В. Военная политика Евросоюза. – М.: Международные отношения: Институт Европы РАН, 2014. – 256 с. 3. Європейська інтеграція : навч. посіб./ за ред. М.І. Макаренко, Л.І. Хомутенко; - К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 344 с. 4. Європейський Союз: навчальний посібник/Волинський національний університет імені Лесі Українки ; за ред.. А.О. Бояр, С.В. Федонюк – Київ, 2020 . – 594 с.	4
2.	Тема 2. Перші основні договори та документи Європейського Союзу: загальна характеристика та їх безпекова складова ЄСА (Єдиний європейський акт). Маастрихтський договір. Амстердамський договір. Друга спроба реформування Союзу: Ніццький договір. Конституція для Європи. Лісабонський договір. <i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготуватись до обговорення питань за темою. 2. Підготувати коротку доповідь у формі презентації на одну із запропонованих тем. 1. Дистанційний курс «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 2. 2. Журкин В.В. Военная политика Евросоюза. – М.: Международные отношения: Институт Европы РАН, 2014. – 256 с. 3. Європейська інтеграція : навч. посіб./ за ред. М.І. Макаренко, Л.І. Хомутенко; - К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 344 с. 4. Європейський Союз: навчальний посібник/Волинський	4

	національний університет імені Лесі Українки ; за ред.. А.О. Бояр, С.В. Федонюк – Київ, 2020 . – 594 с.	
3.	Тема 3. Спільні політики Європейського Союзу Загальна характеристика спільних політик та зовнішньої діяльності в ЄС. Головні засади і цілі спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС. Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС: інституційно-правовий вимір. Спільна політика безпеки та оборони: інституційно-правовий вимір. <i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготуватись до обговорення питань за темою, а також самостійно вивчити інституційні механізми спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС 2. Ознайомитися із науковою статтею «Сфери спільної зовнішньої політики і політики безпеки (СЗППБ) у праві Європейського Союзу»/ Національний юридический журнал теория и практика, 2018 р., С. 13-16 URL// www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/3/part_1/3.pdf (дата звернення: 20.09.2021 р.) та: <i>1) розуміти основну мету СЗППБ;</i> <i>2) самостійно намалювати схему - інституційну структуру щодо спільної зовнішньої політики і політики безпеки (СЗППБ)</i> 3. Підготувати не велику доповідь (у формі презентації), виступ можна доповнити відео про одну із військових або громадянських місій ЄС приблизно за такою схемою: (дата створення, історичні передумови та повноваження; бюджет місії тощо). Можливі теми доповіді: 1. Громадянські місії CSDP EC: EUBAM Rafah. 2. Громадянські місії CSDP EC: EUPOL COPPS). 3. Громадянські місії Загальної політики безпеки та оборони (CSDP). 4. Місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги на контрольно-пропускному пункті Рафah (EUBAM Rafah). 5. Поліцейські місії Європейського Союзу для Палестинської території (EUPOL COPPS). 6. Навчальна місія ЄС EUTM у Малі. 1. Дистанційний курс «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 3. 2. Білоцький Сергій Дмитрович, Міжнародно правове регулювання миротворчої діяльності ЄСУкраїнсько грецький міжнародний науковий юридичний журнал «Порівняльно правові дослідження», 2009, № 2 3. Військово-морська операція ЄС “Аталанта” URL: navy.mil.gov.ua/vijskovo-morska-operatsiya-yes-atalanta/ URL//navy.mil.gov.ua/vijskovo-morska-operatsiya-yes-atalanta/ (дата звернення: 18.09. 2021 р.) 4. Чумаченко О.А. Поліцейська місія Європейського Союзу в Боснії і Герцеговині: розвиток інституційного виміру URL: //vmv.kytmu.edu.ua/series/vipusk6/4.pdf (дата звернення: 17.09.2021 р.) 5. Mission Operation ATALANTA EU Naval Force – Somalia URL://eunavfor.eu/mission/(дата звернення: 20.09. 2021 р.)	3

4.	Тема 4. Спільна енергетична політика ЄС Головні завдання в ЄС у процесі втілення енергетичної політики. Базові принципи, на яких ґрунтується європейська енергетична політика. Історія формування енергетичної політики ЄС. Ключові пакети енергетичного законодавства ЄС та їх вплив на енергетичні ринки. <i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготуватись до обговорення питань за темою. 2. Підготувати есе на одну із тем (за вибором): 1) «Реакція однієї із європейських країн до розбудови «Північного потоку-2»; 2) «Розвиток альтернативних видів енергетики на прикладі однієї із країн Європейського Союзу». 1. Дистанційний курс «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 4. 2. Вебінар «Енергетична політика ЄС уроки для України» від 2 травня 2019 р. URL://www.youtube.com/watch?v=fu5FB_xii4Y&t=4143s (дата звернення: 30.08.2021 р.) 3. Горюнова Є.О. Євроінтеграція: навч. посіб./ Є.О. Горюнова. – К.: Академвидав, 2013. – 224 с. – (Серія «Альма- матер»). 4. Манжул І. Забезпечення енергетичної безпеки ЄС/Національний юридичний журнал: теорія і практика, С. 96-101, 2016 р	3
5.	Тема 5. Екологічна політика Європейського Союзу Екологічні виклики прояви у міжнародному середовищі. Основних нормативно-правових актів у сфері захисту та охорони навколишнього середовища ЄС. Головні етапи розвитку екологічної політики ЄС. Основні та додаткові принципи політики у сфері охорони навколишнього середовища. Сучасна структура екологічної політики ЄС. Ключові напрями сучасної екологічної політики ЄС. Європейський зелений курс. <i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготуватись до обговорення питань за темою. 2. Проаналізувати екологічну політику, яка проводить одна із країн ЄС. Роботу представити у формі реферативного дослідження. 1. Дистанційний курс «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 5. 2. Андрієнко М.В., Шако В.С. Рекомендації щодо підвищення ефективності системи. Моніторинг довілля на регіональному рівні Економіка та управління в ХХІ ст.: виклики та перспективи розвитку: матер. Міжнародної наук. - практ. конф., 18-19 травня 2017 р., м. Умань / за ред. д. е. н., проф. О. Г. Чирви. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2017. – 260 с. 3. Івасечко О. Особливості формування екологічної політики Європейського Союзу / Ольга Івасечко // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : збірник наукових праць / Національний університет "Львівська політехніка" [та інші]. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – Випуск 25. – С. 113–	3

	118. 4. Ладиченко В.В. Екологічна політика і право ЄС: Навчальний посібник /В.В. Ладиченко, І.В. Гиренко, Л.О. Головка, В.А. Вітів. – К.: Видавничий центр НУБіП України. – 2019. – 363 с	
6.	Тема 6. Стратегія Європейської політики сусідства Політика Східного партнерства: мета та формати у відносинах країн-учасниць СхП із ЄС. Тематичні платформи «Східного Партнерства». «20 очікуваних досягнень до 2020 р.». 10 ключових досягнень Східного партнерства за останні 10 років. <i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготуватись до обговорення питань за темою. 2. Підготувати презентацію на одну із запропонованих тем щодо програм та ініціатив ЄС в рамках СхП: Урбаністичні стратегії в історичних містах, керовані громадянами (COMUS); Креативна Європа; Культура і креативність Угода мерів – Демонстраційні проекти (CoM-DeP); Мери за економічне зростання (M4EG initiative) – EU4Business EU4Youth; EU4Energy; Erasmus+ ; Покращення екологічного моніторингу в Чорному морі (EMBLAS) тощо. 1. Дистанційний курс «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 6.	3
7.	Тема 7. СБОП після Brexit: вплив Brexit на європейську безпеку. Військово-політична інтеграція після Brexit. Brexit і Спільна зовнішня політика ЄС. Нові кордони та обрії європейської інтеграції. <i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготуватись до обговорення питань за темою. 2. На основі наукової статті І. Стахурського «Спільна безпекова та оборонна політика Європейського Союзу після «Брекзиту»: відродження чи маргіналізація?» проаналізувати три сценарії подальшого розвитку СБОП після виходу Великобританії та написати есе. В есе необхідно зазначити, прибічником якого саме варіанту сценарію є особисто Ви, обґрунтуйте. Приблизна тема есе «Три сценарії подальшого розвитку СБОП після виходу Великобританії: моя суб'єктивна думка як фахівця з міжнародних відносин». 1. Дистанційний курс «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 7. 2. Грубінко А.В. Європейський Союз після Brexit: продовження історії Моногр. / А.В. Грубінко, А.Ю. Мартинов. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2021. 258 с. 3. Спільна безпекова та оборонна політика Європейського Союзу після "брекзиту": відродження чи маргіналізація? / І. Стахурський // Evropský politický a právní diskurz. - 2016. - Sv. 3, Vyd. 6. - С. 25-32.	3
8.	Тема 8. Взаємовідносини ЄС – Україна. Проблемні питання українського оборонно-промислового комплексу Співробітництво у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики. Посилення співробітництва з ЄС у сфері безпеки:	4

	рекомендації експертів. Співробітництво у сфері юстиції, свободи і безпеки. Торговельно-економічне співробітництво. Проблемні питання українського оборонно-промислового комплексу. <i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготуватись до обговорення питань за темою. 2. На основі рекомендованої літератури підготуватись до обговорення питання «Проблеми і перспективи співпраці України з ЄС у сфері безпеки» (усно). 1. Дистанційний курс «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 8. 2. Україна-ЄС: шлях до політичної асоціації М. Капітоненко https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_sektor_eu_ukr.pdf 3. Підсумки-2020: вперше за роки незалежності України проведено Огляд оборонно-промислового комплексу України Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, опубліковано 05 січня 2021 року. 4. Аналітична доповідь “Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики” здійснено за сприяння Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні/ Проблеми і перспективи співпраці України з ЄС у сфері безпеки Л. Поляков, - К., видавництво «Заповіт», 2020, С. 96-99. 4. Україна-ЄС: шлях до політичної асоціації Київ-2021 Проект реалізується за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні.	
	Контрольна робота	15
	Разом	42

6. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Навчальним планом передбачено написання та захист контрольної роботи.

Контрольна робота є аналітичним проектом за однією із запропонованих тем у межах проблематики курсу. Здобувачі самостійно обирають одну із держав світу для самосійного дослідження. Вони навчаються опрацьовувати концептуальний і фактологічний матеріал. Критично осмислювати аналізовану інформацію. Набувають навичок структурного аналізу. ВчатьсЯ проводити компаративний аналіз і робити самостійно висновки. Також здобувачі навчаються оформлювати відповідно до вимог джерела україно- та англомовні, друковані та Інтернет-видання.

Здобувачі попереджаються про неприпустимість використання матеріалів без відповідних посилань на джерела. У випадку виявлення в тексті контрольної роботи матеріалів інших авторів без відповідних посилань, текст повертається здобувачу на перероблення. Загальна кількість балів за контрольну роботу знижується від 1-5 балів відповідно до кількості випадків виявлених матеріалів без вказаних джерел.

Максимальна кількість балів за виконання контрольної роботи 15 балів, з яких 8 балів – за текстову частину (аналітичне обґрунтування обраної теми, актуальність та різноманітність джерел, структурованість та логічність викладення матеріалу, самостійність висновків) та 7 балів – за презентацію результатів контрольної роботи, взаємодії з аудиторією, повноту відповідей за темою контрольної роботи.

Структура контрольної роботи складається з:

- Титульного аркушу;
- Змісту;

- Вступу;
- Основної частини, що складається з двох розділів (1 розділ – теоретичний, 2 розділ – аналітичний);
- Висновків;
- Списку використаних джерел;
- Додатків (якщо необхідно).

2. Обсяг контрольної роботи повинен складати 15-20 сторінок машинописного тексту. Кількість літературних джерел – не менше 15. Скорочення слів в тексті не припускається, за виключенням офіційно встановлених аббревіатур.

3. Робота виконується на стандартних аркушах білого паперу формату А-4 (розмір 210×297). Текст роботи виконується на одній сторінці листка.

4. Робота друкується в текстовому редакторі Microsoft Word, шрифтом Times New Roman Сур, розмір (кегель) – 14; інтервал – 1,5, абзацний відступ – 1,25 см. Вирівнювання тексту по ширині. Текст без переносів.

5. Розмір полів: ліве – не менше 25 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – 20 мм.

6. Нумерація сторінок ставиться у верхньому правому куті. Титульний аркуш не нумерується, але в загальну нумерацію входить.

7. Текст вступу, кожного розділу, висновків друкується з нової сторінки. У вступі пишеться актуальність, мета та завдання роботи.

8. Посилання в тексті на джерела слід зазначати в квадратних дужках, в яких перша цифра – це номер джерела у списку, а друга – номер сторінки, наприклад: [1, с. 5].

9. Оформлення списку використаних джерел виконується відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Тема контрольної роботи «Аналіз внутрішньої та безпекової політики на прикладі однієї із країн ЄС».

1. На прикладі однієї із країн ЄС (за вибором здобувача) проаналізувати, як одна із спільних політик ЄС співвідноситься з внутрішньою політикою обраної Вами держави ЄС. Для аналізу можна обрати одну з будь-яких спільних політик ЄС: екологічну, енергетичну, торгівельну, соціальну, інформаційну, спільну транспортну тощо.

2. Проаналізувати безпекову політику однієї із країн ЄС.

При обранні теми для дослідження здобувач узгоджує її з викладачем.

При оцінюванні виконаних завдань враховується правильність виконання поставленого завдання та творчий підхід, охайність оформлення, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації та використання нової літератури, логічність викладу, здатність до аналізу та вміння формувати висновки тощо. Обсяг роботи – до 20 сторінок. З огляду на це, викладач робить висновки щодо наданої роботи. Виконання даного виду роботи може бути оцінене від **1 до 15 балів**.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПП віддзеркалює табл. 7.1

Таблиця 7.1

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання за освітньою компонентною «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС»

Результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Засоби діагностики /форми оцінювання
Демонструвати знання, набуті у процесі навчання, щодо природи,	Лекція, робота в мікрогрупі, робота з вторинними даними,	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання презентації,

еволюції , стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також про природу та генезу зовнішньополітичної та оборонної співпраці західноєвропейських держав;	презентація результатів досліджень, усні доповіді, дискусії, ділові ігри.	аналітичних завдань; тестування на дистанційній платформі Google Classroom та робота над аналітичним проєктом.
Аналізувати нормативно-правові документи щодо безпекової складової основних договорів та документів Європейського Союзу, правильно використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали при здійсненні професійної діяльності у сфері міжнародних відносин.	Лекція, робота в мікрогрупі, підготовка презентацій, усні доповіді, дискусії тощо.	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання презентації, аналітичних завдань; тестування на дистанційній платформі Google Classroom.
Розуміти принципи використання теоретичних знань з міжнародних відносин, спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС при вирішенні практичних завдань;	Лекція, надання зворотного зв'язку, виконання творчих завдань у командах, аналіз отриманих результатів, усні доповіді, дискусії; підготовка наукової частини творчого завдання для самостійної роботи та презентація.	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання презентації, аналітичних завдань; тестування на дистанційній платформі Google Classroom та робота над аналітичним проєктом.
Аналізувати та оцінювати концептуальні підходи до вирішення проблем міжнародних відносин та спільної політики безпеки та оборони; спільної енергетичної політики; сучасної екологічної політики ЄС тощо;	Лекція, надання зворотного зв'язку, виконання творчих завдань, аналіз отриманих результатів, дискусії, усні доповіді; підготовка наукової частини творчого завдання для самостійної роботи та презентація.	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих завдань, аналітичних, тестування на дистанційній платформі Google Classroom та робота над аналітичним проєктом.

Вести ділові бесіди у сфері міжнародних відносин і зовнішньої політики, зокрема, щодо стратегії Європейської політики сусідства та політики Східного партнерства.	Лекція, усні відповіді на практичних заняттях, дискусії на практичних заняттях, командна робота, захист презентацій, творчих робіт	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих та аналітичних, завдань, тестування на дистанційній платформі Google Classroom.
Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності, зокрема, щодо співробітництва у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики;	Лекція, робота в мікрогрупі, робота з вторинними даними, презентація результатів досліджень, усні доповіді, дискусії, ділові ігри.	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих завдань, аналітичних, тестування на дистанційній платформі Google Classroom.
Брати участь у фахових дискусіях із проблем міжнародних відносин, зовнішньої політики та міжнародних комунікацій, а також проблемних питань українського оборонно-промислового комплексу, поважати опонентів і їхню точку зору.	Усні відповіді на практичних заняттях, дискусії на практичних заняттях, командна робота, захист презентацій, творчих робіт тощо	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих завдань, аналітичних, тестування на дистанційній платформі Google Classroom.

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);

- участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, аналітичних записок, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);

- участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем міжнародних відносин, зокрема, що стосуються підготовки пропозицій для прийняття важливих зовнішньополітичних рішень (практичний аспект) у сфері економічних, політичних та культурно-гуманітарних аспектів, розробка нових напрямів публічної дипломатії МЗС, що підтверджується відповідним сертифікатом); аналізувати і прогнозувати політичний, соціально-економічний розвиток України та інших держав, інформаційну політику у сфері безпеки, надання експертних оцінок щодо зовнішньополітичного курсу держав та співпраці України з різними державами світу та іншими акторами міжнародних відносин; що підтверджено науковою статтею за відповідною темою у фаховому збірнику, коментарем (якщо здобувач був запрошений у якості експерта з зазначеного питання, що є у робочій програмі) у провідному виданні зі сфери політики чи міжнародних відносин.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Засвоєння тем (поточний контроль) здійснюється на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи здобувача під час лекційних та практичних занять (групова дискусія, тренінгові завдання);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проєктних завдань в ході індивідуально / командної роботи здобувачів;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді тестування);
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати аналітичні та інші завдання;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- оцінювання вмінь та навичок, класифікувати політичні явища та процеси, аналізувати інформацію з різних джерел, у тому числі й іноземною мовою; збирати та обробляти дані тощо.

За одну тему здобувач може отримати від 1 до 5 балів. За семінарські заняття – не більше 40 балів, 5 балів – тестування за окремими темами, 15 балів – перевірка самостійної роботи (у вигляді контрольної роботи).

Максимально здобувач може отримати 60 балів в ході лекційних та практичних занять.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на основі проведення екзамену. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок здобувачів, набутих під час вивчення зазначених тем.

Структура екзамену:

1. Тестування за темами дисципліни (за одне тестове питання у випадку правильної відповіді – 1 бал x 30 питань = 30 балів).
2. Творче завдання (у формі звіту) – (презентація результатів проведеного аналітичного дослідження) – 10 балів. Назва творчої роботи: «**Аналіз внутрішньої політики на прикладі однієї із країн ЄС**».

Критерії оцінювання:

1. Формулювання мети дослідження, об'єкту, предмета – 2 бали
2. Формулювання логічного та чіткого викладу отриманої інформації – 2 бали
3. Повністю розкрито суть питання та надані ґрунтовні висновки бали, чітко окреслено перспективні сфери співпраці – 2 бали
4. Аналіз даних та їх інтерпретація – 2 бали
5. Правильно оформлена робота у вигляді звіту (до 1 сторінки) – 2 бали.

Таблиця 8.1

Критерії та методи оцінювання		
Методи	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
Тестування до окремих тем	виставляється здобувачу вищої освіти за одне тестове питання у випадку правильної відповіді. За темами, де передбачено тестування, пропонується 10 тестових питань закритого типу та з декількома варіантами відповідей. Тестування проводиться за темами 3-6 (0, 5 x 10) = 5 б.	5

Усне опитування /навчальна дискусія за питаннями практичного заняття	Висока активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння певного обсягу матеріалу теми, ознайомлення із запропонованими джерелами, уміння робити висновки, але здобувач припустився окремих помилок.	1
	Активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння певного обсягу матеріалу теми, ознайомлення із запропонованими джерелами, уміння робити висновки, але здобувач припустився окремих помилок	0,5
Робота над аналітичними завданнями, індивідуальними, творчими завданнями тощо	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання продемонстрував всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонстрував знання фахової літератури, передбачені на рівні творчого використання	3
	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання продемонстрував повне знання програмного матеріалу, передбачене на рівні аналогічного відтворення, але припустився окремих несуттєвих помилок	2
	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання продемонстрував фрагментарне знання програмного матеріалу, передбачене на рівні аналогічного відтворення, та припустився суттєвих помилок	1
Робота над командними роботами тощо	виставляється здобувачу вищої освіти, який досяг цілей завдання, виконав ефективно роль ділової гри тощо, продемонстрував здатність застосовувати знання на практиці, обґрунтовувати власну думку	1
	виставляється здобувачу вищої освіти, який частково досяг цілей завдання, виконав роль ділової гри тощо, продемонстрував здатність застосовувати знання на практиці, обґрунтовувати власну думку, проте припускався певних помилок	0,5
За виконання індивідуального завдання (контрольної роботи)	зміст курсової роботи відповідає темі і розкриває її значною або повною мірою, структура роботи та її оформлення відповідають встановленим вимогам.	6-8
	зміст курсової роботи відповідає темі, але розкриває її частково, структура роботи та її оформлення значною мірою відповідають встановленим вимогам.	4-6
	зміст курсової роботи не відповідає темі і не розкриває її сутності, структура роботи та її оформлення не відповідають встановленим вимогам.	1-4
За захист конання індивідуального завдання (контрольної роботи)	чітко та стисло викладено основні результати дослідження, використано ілюстративний матеріал, надано повні та обґрунтовані відповіді на питання.	6-7
	не достатньо чітко та стисло викладено основні результати дослідження, використано ілюстративний матеріал, надано не повні та не обґрунтовані відповіді на	4-6

	питання.	
	не достатньо чітко та стисло викладено основні результати дослідження, надано не повні та не обґрунтовані відповіді на питання.	1-4

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання									Екзамен	Сума
Теми навчальної дисципліни									40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	тест		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	15	60

T1, T2 ... – теми навчальної дисципліни

При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі виступів здобувачів. Виступи з інформаційними повідомленнями оцінюються за такими складовими:

- аналітичне обґрунтування презентованого матеріалу;
- різноманіття використаних джерел;
- актуальність інформації;
- форма подання та структурованість презентованого матеріалу;
- комунікація з аудиторією під час виступу та вміння аргументувати.

Екзамен – 40 балів. Відповідно, максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає 100 балів.

Оцінювання здійснюється відповідно до шкали ЗВО.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Дистанційний курс «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС»,
дистанційна платформа Google Classroom,
<https://classroom.google.com/c/MjI2NjI1ODAzNTM5>

1. Новікова Л. В., Солових Є. М. / Національні інтереси як складова зовнішньої політики: України та ЄС. Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (11 квітня 2019 року, м. Харків). – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, С. 137-141, 2019. – 304 с.
2. Солових Є.М., Солових В.П. Політика держав ЄС під час пандемії COVID-19: міжнародний аспект у збірнику «Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу» матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 23 квітня 2021 року) / за ред. Доценко О. М., Новікової Л. В., Червяцовой А. О. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 382 с. (стор. 322-325)
3. Солових Є.М., Солових В.П. Роль ООН у забезпеченні інформаційної безпеки у сучасному світі [Електронний ресурс] / В.П. Солових, Є.М. Солових // Матеріали Норвезько-Української конференції, присвяченої діяльності Ф. Нансена в Україні у 1921–1922 роках, (Харків, 10–11 жовтня 2019 р.) / Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна; Посольство Норвегії в Україні. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2019.
4. Грубінко А.В. Європейський Союз після Brexit: продовження історії Моногр. / А.В. Грубінко, А.Ю. Мартинов. Тернопіль: Осадця Ю.В., 2021. 258 с.
5. Європейська інтеграція : навч. посіб./ за ред. М.І. Макаренко, Л.І. Хомутенко; - К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 344 с.
6. Європейський Союз: навчальний посібник/Волинський національний університет імені Лесі Українки ; за ред.. А.О. Бояр, С.В. Федонюк – Київ, 2020 . – 594 с.
7. Основи права Європейського Союзу: підручник / [Т.М. Анакіна, О.А. Гавриленко, Ф. Крістіані та ін.]; за заг. ред. Т.Л. Сироїд; [координатор проекту А.О. Червяцова]; Харків. Нац. ун-т імені В.Н. Каразіна. – Харків: Право, 2018. – 456 с.
8. Спільна безпекова та оборонна політика Європейського Союзу після "брексіту": відродження чи маргіналізація? / І. Стахурський // Evropský politický a právní diskurz. - 2016. - Sv. 3, Vyd. 6. - С. 25-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2016_3_6_5
9. Стратегія національної безпеки України від 14 вересня 2020 р.: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text>
10. Українська призма: Зовнішня політика 2020. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”», Фонд ім. Ф.Еберта.— Київ, 2021.— 344 с.
11. Robert Schuman: the architect of the European integration project [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [URL//europa.eu/about-eu/euhistory/founding-fathers/pdf/robert_schuman_en.pdf](http://europa.eu/about-eu/euhistory/founding-fathers/pdf/robert_schuman_en.pdf) (дата звернення: 10.09.2021).

Допоміжна література

1. Солових Є. М. Україна-Туреччина: політико-економічні аспекти взаємовідносин і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Є. М. Солових // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. - 2018. - Вип. 8. - С. 80-87. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2018_8_10
2. Солових Є.М. Російсько-українські відносини: подальші перспективи // Сучасна міжнародна безпека: виклики глобалізації. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (29 березня 2018 року). – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2018. – С. 97-101.

3. Авакян Т. А. Безпекова політика України в умовах євроінтеграції // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – № 4 (97). – С. 125–135.
4. Аналітична доповідь “Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики” здійснено за сприяння Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні/ Проблеми і перспективи співпраці України з ЄС у сфері безпеки Л. Поляков, - К., видавництво «Заповіт», 2020, С. 96-99.
5. Андрієнко М. В., Шако Рекомендації щодо підвищення ефективності системи. Моніторинг довкілля на регіональному рівні Економіка та управління в ХХІ ст.: виклики та перспективи розвитку: матер. Міжнародної наук. - практ. конф., 18-19 травня 2017 р., м. Умань / за ред. д. е. н., проф. О. Г. Чирви. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2017. – 260 с.
6. Білоцький Сергій Дмитрович, Міжнародно правове регулювання миротворчої діяльності ЄС Українсько грецький міжнародний науковий юридичний журнал «Порівняльно правові дослідження», 2009, № 2 URL: [//dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/18379/10-Bilotsky.pdf?sequence=1](http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/18379/10-Bilotsky.pdf?sequence=1) (дата звернення: 20.09. 2021 р.)
7. Глобальна та національна безпека / авт.кол.: В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянчук та інш.; за заг. ред. Г.П. Ситника. – Київ; НАДУ, 2016.- 784 с.
8. Геополітика як феномен свідомості та чинник національної безпеки // Психологічні аспекти національної безпеки: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів, 2007. – 22-23 березня. – С. 219-221.
9. Журкин В.В. Военная политика Евросоюза. – М.: Международные отношения: Институт Европы РАН, 2014. – 256 с.
10. Івасечко О. Особливості формування екологічної політики Європейського Союзу / Ольга Івасечко // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : збірник наукових праць / Національний університет "Львівська політехніка" [та інші]. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – Випуск 25. – С. 113–118.
11. Горюнова Є.О. Євроінтеграція: навч. посіб./ Є.О. Горюнова. – К.: Академвидав, 2013. – 224 с. – (Серія «Альма- матер»).
12. Гришин Н. Общественность и среда обитания: правовые аспекты участия общественности в принятии экологически значимых решений в России и Европе / Н. Гришин. – М.: Ин-т проблем гуманизма, 1997. – 466 с.
13. Європейський Союз. Консолідовані договори. – К.: PortRoyal, 1999. – С. 140–142.
14. Кучик О.С. Україна в міжнародних організаціях: підручник /О.С. Кучик. – Львів: Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014 . – 411 с.
15. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-p/page2?text=%C2%>.
16. Копійка, В. В. Європейський Союз: заснування і етапи становлення [Текст] : навч. посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2001. – С. 61-63; The History of the European Union. The Founding Fathers of the EU [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:[//europa.eu/abouteu/eu-history/index_en.htm](http://europa.eu/abouteu/eu-history/index_en.htm) (дата звернення: 15.09.2021)
17. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко; за ред. Л.В. Губерського. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2012. – 759 с.
18. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані Додатково див. Статус (станом на 19 травня 2009 р.)
19. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Г. Друзенка та С. Друзенко; за заг. ред. Г. Друзенка. – К.: К.І.С., 2010.

20. Кордон М.В. | Рік видання: 2010 | Видавець: Київ: Центр учбової літератури | Кількість сторінок: 172 URL://politics.ellib.org.ua/pages-8134.html(дата звернення: 15.09.2021)
21. Ладиченко В.В. Екологічна політика і право ЄС: Навчальний посібник /В.В. Ладиченко, І.В. Гиренко, Л.О. Головка, В.А. Вітів. – К.: Видавничий центр НУБіП України. – 2019. – 363 с.
22. Манжул І. Забезпечення енергетичної безпеки ЄС/Національний юридичний журнал: теорія і практика, С. 96-101, 2016 р. URL://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/1/part_1/21.pdf (дата звернення: 30.08.2021 р.)
23. Мудрий Я. Словник-довідник термінів з європейської інтеграції / Я. Мудрий. – К. : Міленіум, 2009. – 588 с.
24. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін.]. – К. : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2020. – 328 с.
25. Основи Європейської інтеграції М.П. Мальська, Н.В. Антонюк , 2015
26. Право Європейського Союзу: підручник/Л.О. Бондар, Г.В. Бредова, А.О. Вакуленко, О.І. Головка- Гавришева, Національний університет «Києво-Могилянська Академія» (НаУКМА); За ред. Жан Моне; За ред., передмова Р.А. Петров. – 9-те вид., змін і доп. – Харків: Право, 2019. – 441 с.
27. Право Європейського Союзу: підручник/ [Р.А. Петров (кер. авт. кол.), А.О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.]; за ред. Р.А. Петрова. – Вид. 9-те, змінене і доповн. – Харків: Право, 2019. – 442 с.
28. Фоменко С.В. Спільна зовнішня і безпекова політика ЄС: від національних інтересів до спільних цінностей. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2015. Вип 1. С. 224-242
29. Шатун В. Т. Оборонна і безпекова політика Європейського Союзу: формування та еволюція / В. Т. Шатун // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Політологія. - 2014. - Т. 230, Вип. 218. - С. 60-67. - Режим доступу: URL://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2014_230_218_13. (дата звернення: 15.09.2021)
30. Чумаченко О.А. Поліцейська місія Європейського Союзу в Боснії і Герцеговині: розвиток інституційного виміру URL: //vmv.kymu.edu.ua/series/vipusk6/4.pdf (дата звернення: 17.09. 2021 р.)
31. Навіщо ЄС створює Енергетичний союз? Політика й суспільство URL: //www.dw.com/uk/%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%96%D1%89%D0%BE-%D1%94%D1%81-%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%8E%D1%94-%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7/a-18283678 (дата звернення: 30.08.2021 р.)
32. Шатун В. Т. Оборонна і безпекова політика Європейського Союзу: формування та еволюція / В. Т. Шатун // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Політологія. - 2014.
33. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи: наук. вид. / Франк Шіммельфенніг, Ульріх Зедельмаер. – К.: Юніверс, 2010. – 288 с.
34. Прокопенко Л. Л. П 80 Інституційна система ЄС: навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. – 220 с.
35. EU Environmental Policy. Miette Boyne and ChristianEdge: European Environmental Bureau, August 1999, Bruxelles – Р. 27–30. 9. Pietras M. Bezpieczenstwo ecologiczne w Europie / M. Pietras. – Lublin, 2000. – 387 s.

36. Jacobs F. The European Parliament / F. Jacobs , D. Neville , R. Corbett. –London : John Harper Publishing, 2016. – 512 p.
37. McCormick J. Understanding the European Union : A Concise Introduction/J. McCormick. – London : MacMillan Education UK, 2017. – 252 p.
38. Nugent N. The Government and Politics of the European Union (8th Edition) /N. Nugent. – London: Red Globe Press, 2017. – 512 p.
39. The European Union: What it is and what it does. – Luxembourg: PublicationsOffice of the European Union, 2018. – 60 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Алієв М.М. «Фабрики думки» у формуванні зовнішньополітичної стратегії держави [Електронний ресурс] / Максим Алієв // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. – Т.1 (№3). – 2011. – Режим доступу: <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/3124>
2. Вебінар «Енергетична політика ЄС уроки для України» від 2 травня 2019 р. URL://www.youtube.com/watch?v=fu5FB_xii4Y&t=4143s (дата звернення: 30.08.2021 р.)
3. Військово-морська операція ЄС “Атланта” URL: navy.mil.gov.ua/vijskovo-morska-operatsiya-yes-atalanta/ URL://navy.mil.gov.ua/vijskovo-morska-operatsiya-yes-atalanta/ (дата звернення: 18.09. 2021 р.)
4. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст. 527) Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1170-VII від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.816 № 35-VIII від 23.12.2014, ВВР, 2015, № 4, ст.13 № 2091-VIII від 08.06.2017 відносно національного інтересу України.
5. Навчальна місія ЄС EUTM у Малі (URL://www.dw.com/uk/%D1%94%D1%81-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%88%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%B2-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%83-%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%96%D1%8E-%D1%83-%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%96/a-43777524) (дата звернення: 20.09. 2021 р.)
6. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура та відносини з Україною / кол. авт. ; за ред. О. І. Дзвінчука. : Івано-Франківськ : НВ, 2013. – 592 с. 4. Основи зовнішньої політики України : підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець та ін.]. – К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018. – 240 с.
7. Підсумки-2020: вперше за роки незалежності України проведено Огляд оборонно-промислового комплексу України Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, опубліковано 05 січня 2021 року
8. Поліцейські місії Європейського Союзу для Палестинської території (EUPOL COPPS) URL: [//www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/06/28/eu-csdp-civilian-missions-council-extends-the-mandates-of-eubam-rafah-and-eupol-copps/](http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/06/28/eu-csdp-civilian-missions-council-extends-the-mandates-of-eubam-rafah-and-eupol-copps/)(дата звернення: 20.09. 2021 р.)
9. Правові основи спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС Окладна М.Г. , Майданік С.В. – Юридичний науковий електронний журнал URL://www.lsej.org.ua/2_2018/63.pdf (дата звернення: 15.09.2021)
10. Постанова Верховної Ради України “Про Основні напрями зовнішньої політики України” від 02.07.1993 № 3360-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.
11. Статут ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

13. Україна-ЄС: шлях до політичної асоціації Київ-2021 Проект реалізується за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_association.pdf

14. Щорічний звіт Генерального секретаря НАТО за 2020 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions>.

Офіційні сторінки:

США – <http://www.whitehouse.gov>

Британія – <http://www.number-10.gov.uk>

Франція – <http://www.sv.vtcom.fr/ftv/pres/ely/>

Німеччина – <http://www.government.de>

Італія – <http://www.italyemb.nw.dc.us/italy/>

Країни світу - <http://svit.ukrinform.ua/>

МЗС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/mfa/map.htm>

Офіційний вебсайт Європейського Союзу – <https://europa.eu>

Офіційний вебсайт Європейської Ради – <https://www.consilium.europa.eu>

Офіційний вебсайт Ради ЄС – <https://www.consilium.europa.eu>

Офіційний вебсайт Європейської Комісії – <https://ec.europa.eu>

Офіційний вебсайт Європейського Парламенту – <https://www.europarl.europa.eu/portal/en>

Офіційний вебсайт Суду Європейського Союзу – <https://curia.europa.eu/jcms/>

Офіційний вебсайт Європейського Економічного і Соціального Комітету – <https://www.eesc.europa.eu>

Mission Operation ATALANTA EU Naval Force – Somalia URL: <http://eunavfor.eu/mission/> (дата звернення: 20.09. 2021 р.)

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;

– дистанційно на платформі **Google Classroom** <https://dist.karazin.ua/GoogleClassroom/course/> проводяться практичні (практичні), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

– аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 10% практичних та семінарських занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборобою відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної форми навчання надається можливість скласти **екзамен у формі написання творчої роботи у питанні білету**, а також у тестовій формі (тест містить 30 завдань, здобувач одержує 1 бал за кожну вірну відповідь) а також **дистанційно на платформі Google Classroom** в дистанційному курсі «Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС»

Орієнтовні питання до екзамену:

1. .Визначення основних стратегій європейської співпраці 1946-1949 рр.
2. План Робера Шумана.
3. Роль Черчилля у становленні майбутньої зовнішньої та військової політики ЄС.
4. Етап провалу перших наддержавних проєктів у сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони 1950-1954 рр.
5. План Плевена.
6. Договір про ЄОС.
7. Період стагнації інтеграційних проєктів у сфері безпеки та оборони 1955-1968 рр.
8. Розвиток європейських співтовариств у 80-ті роки ХХ століття.
9. Передумови прийняття Єдиного європейського акту.
10. Плани створення єдиного внутрішнього ринку. Час випробувань та пошуків (1970-1984 рр.)
11. Етапи розширення Європейського Союзу.
12. ЄСД (Єдиний європейський акт).
13. Маастрихтський договір.
14. Амстердамський договір.
15. Друга спроба реформування Союзу: Ніццький договір.
16. Конституція для Європи.
17. Лісабонський договір.
18. Загальна характеристика спільних політик та зовнішньої діяльності в ЄС.
19. Головні засади і цілі спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС.
20. Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС: інституційно-правовий вимір.
21. . Спільна політика безпеки та оборони: інституційно-правовий вимір.
22. Інституційні механізми спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС
23. Головні завдання в ЄС у процесі втілення енергетичної політики.
24. Базові принципи, на яких ґрунтується європейська енергетична політика.
25. Історія формування енергетичної політики ЄС.
26. Ключові пакети енергетичного законодавства ЄС та їх вплив на енергетичні ринки.
27. Екологічні виклики прояви у міжнародному середовищі.
28. Основних нормативно-правових актів у сфері захисту та охорони навколишнього середовища ЄС.
29. Головні етапи розвитку екологічної політики ЄС.
30. Основні та додаткові принципи політики у сфері охорони навколишнього середовища.
31. Сучасна структура екологічної політики ЄС.
32. Ключові напрями сучасної екологічної політики ЄС.
33. Європейський зелений курс.
34. Політика Східного партнерства: мета та формати у відносинах країн-учасниць СхП із ЄС.
35. Тематичні платформи «Східного Партнерства».
36. «20 очікуваних досягнень до 2020 р.».
37. 10 ключових досягнень Східного партнерства за останні 10 років.
38. Військово-політична інтеграція післяBrexit.
39. Брексіт і Спільна зовнішня політика ЄС.
40. Нові кордони та обрії європейської інтеграції.
41. Основні сценарії подальшого розвитку СБОП після виходу Великобританії.
42. Співробітництво у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики.
43. Посилення співробітництва з ЄС у сфері безпеки: рекомендації експертів.
44. Співробітництво у сфері юстиції, свободи і безпеки.

45. Торговельно-економічне співробітництво.
46. Проблемні питання українського оборонно-промислового комплексу.
47. Батьки- засновники ЄС.